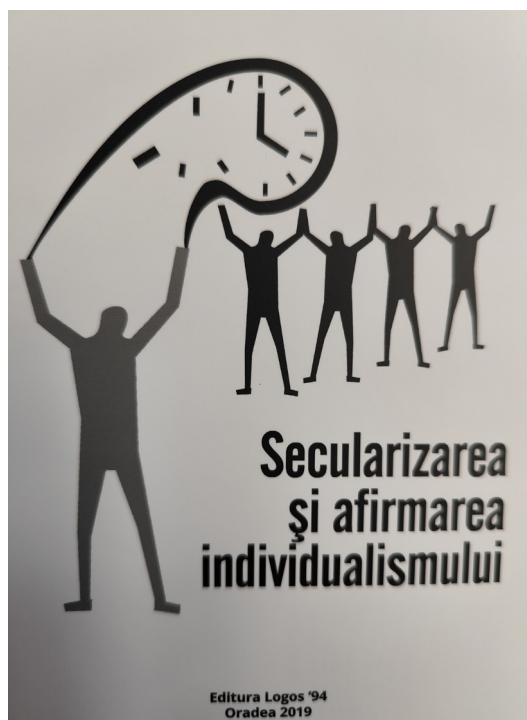

RECENZIE – BOOK REVIEW

**Ionuț Mihai Popescu, *Secularizarea și afirmarea individualismului*,
Editura Logos 94, Oradea 2029, 220 pagini, ISBN 978-973-8479-29-6**

Ne aflăm în fața materializării reflecțiilor filosofice personale și a unui program de cercetare care a fost susținut ca teză de doctorat, pe o temă de actualitate în contextul schimbării paradigmei antropologice și a basculării inevitabile înspre epoca culturală de mâine. Autorul, profesorul Ionuț Mihai Popescu, pornește axiomatic de la afirmația

© Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Graeco-Catholica Varadiensis.

Published by Babeș-Bolyai University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

lui Ioan Petru Culianu conform căreia „blestemul omenirii este că toate miturile ei sunt deopotrivă de adevărate”, ceea ce incită cititorul spre dezbateră „clasică” și specifică teologiei fundamentale privind veridicitatea Revelației creștine și raportul creștinismului față de celelalte religii. Lucrarea este sistematizată în patru capitole principale.

După introducerea care deschide cadrul conceptual al dezbaterii propuse, capitolul 1, intitulat *Teorii curente despre religie*, „prezintă influența religiei în formarea identității colective și a celei individuale și raporturile dintre ele”, după cum mărturisește autorul. Deosebit de important este delimitarea și sistematizarea modurilor de abordare a sacrului. Fără să apeleze la cercetările religiologice sau la bazele teologice ale teologiei fundamentale, Ionuț Mihai Popescu alege calea propriei definiri a fenomenului religios, considerând că sacrul este prezent polimorfic în religiile lumii, trecând de la „sentiment, trăire, categorie sau facultate a spiritului” (p. 15) spre observarea prezenței universale, constitutivă ființării umane, a sacralității în cadrul fenomenologiei religiei ca domeniu autonom față de celelalte aspecte ale reflecției realității lumii. De aceea se pornește, în spiritul turnurii antropocentrice a epocii moderne, de la om (*cogito ergo sum*) propunându-ni-se explicarea sacrului prin instanțe nereligioase. Astfel trecem prin fundamentările lui Emile Durkheim, Marcel Mauss, René Girard, Roger Caillois și prin postulerile făcute „din interiorul fenomenului religios” de către Rudolf Otto și mai ales de către Mircea Eliade care are viziunea unei hermeneutici religioase care poate să pună bazele unui nou umanism în momentul în care, în virtutea dialecticii sacrului, se va ajunge la redescoperirea sacrului. Urmează temele religiei seculare dezvoltată sistematic prin raportarea individului la oferta cultural-spirituală a lumii și transformarea atitudinii individuale la o formă de răspuns social tratată cu religiozitate.

Capitolul 2, *Individul*, dezvoltă cercetarea prin tensiunea individ-comunitate în gândirea aristotelică, fiind interesantă considerarea creștinismului ca origine a individului. Referitor la acest subiect, se subliniază în mod artificial clivajul dintre omul individ-în-lume și în același timp individ-în-afara-lumii, în timp ce teologia perioadei apostolice pune bazele imaginii iconice a unei lumi în care spiritualul-nevăzutul este prezent în chipul actual, istoric, trecător, al unei lumi pe care o percepem în mod sensibil. Omul este deja în structura sa metafizică trup și suflet, este spirit în lume și experimentează condiționările materiei în deschiderea infinită a ceea ce este definit ca spiritual în definițiile filosofiei clasice. Ceea ce în eclesiologie tratăm în siajul

confesionalizării modelului eclesiologic tradițional, autorul dezbate din perspectiva traiectoriilor moderne ale individului care se regăsesc în implicarea politică a individului prin contract social, cetățenie sau drepturile constituționale ale unei persoane care își pierde treptat consistența metafizică și devine o „persoană” ca subiect al unui drept normativ și convențional, supus și acesta unei evoluții istorice permanente.

Capitolul 3 este dedicat raportului dintre *Putere și comunitate*. Puterea, definită prin *kratos*, poate fi văzută din perspectiva puterii de guvernare, a autorității, dar și ca exercitare fortuită a unei voințe de impunere a unei direcții de dezvoltare a societății în funcție de modelul ideologic adoptat, la un moment dat. Este normal ca această confruntare să se materializeze în raportul dintre Biserică și stat, ceea ce ne trimite spre ceea ce teologul specializat în eclesiologie cunoaște din conturarea centralismului Roman prin Reformele Gregoriene de secol XIII, când se impune „doctrina celor două spade”. Dacă în raportul spiritual-secular antic și medieval spada puterii divine, reprezentată de Biserică, este situată deasupra spadei ca simbol al puterii statelor, modernitatea caută să răstoarne supremația puterilor de guvernare până la dezarmarea totală a valorilor sacre față de ceea ce rămâne laic, civil, legislativ-constituțional, toate definite în convențiile omenești marcate de evoluția dialectică și istorică a definițiilor omenești.

Capitolul 4, intitulat *Secularizarea*, ne propune un itinerar care pornește de la definirea secularizării, trece prin ceea ce înseamnă *saeculum* în limba latină, adică generație, prin extensie lumea concretului *hic et nunc* al istoriei. Creștinismul trece treptat prin conștientizarea importanței indivizilor ca parte a poporului (laicii = grec. *Laos* – *popor*) și nu ca o parte amorfă a mecanismelor unui *saeculum* ca frântură a unei istorii, valoarea acestuia constând în construcția eshatologică a lumii în integralitatea ei, a atingerii unei finalități care o conduce la pelnitudine. Nu este de mirare că secularizarea epocii moderne cunoaște nuanțări diferite, de la radicalismul iluminismului francez, anticlerical și areligios, până la iluminismul german care vede Biserica și clerul ca actori ai emancipării prin educarea poporului și spiritul american în care religia, și mai ales Dumnezeu, fac parte din peisajul cultural, politic, militar, etc. Pierderea reperelor sacralului, care conferă un sens istoriei, au generat, în mod firesc, mișcări nihiliste care bântuie și astăzi imaginarul colectiv și discursul politic în criză de autoritate. Individul secularizat se manifestă în echilibru față de aspirațiile intime, restrânse stinger la personal, și manifestările ghidate din ce în ce mai normativ-restrictiv de o legislație care dorește să îi garanteze drepturi, problema

este că omul, ca subiect al drepturilor omului, rămâne un concept abstract în care se regăsește cu greu omul real trăitor în istorie. Aceasta este și sursa conflictelor actuale care nu pot fi depășite decât prin reconfigurarea raportului dintre spiritual și material, dintre valoarea persoanei ca individ și demnitatea creaturală pe care i-o conferă sacralitatea vieții și nu o legislație tranzitorie.

Concluzia finală, de la pagina 209, pe care o redactează Ionuț Mihai Popescu, rezumă practic sensul cercetării pe care o prezintă: „Aici este miza *noului umanism*, un răspuns la întrebarea care însănătoșește o epocă. Odată intrat în istorie, dacă nu te poți resemna să-i rămâi prizonier, nu poți să o eviți prin resuscitarea unor perspective anistorice, nu poți să o depășești, cu ajutorul lucidității în fața iluziilor promise de un curent de idei la modă, ci, recâștigând privirea pentru care și moartea și *celălalt* sunt, fiecare, *o lume de dincolo*, altfel spus, după ce încrederea inocentă și mirarea naivă a tradiției s-au consumat în favoarea eficienței dureroase a cunoașterii moderne, redobândim, incluzând tristețea și speranța, uimirea care vede chiar și în cele mai nenorocite ființe și întâmplări o expresie a miraculosului existenței.”

Alexandru BUZALIC

*Conf. Dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Teologie Greco-Catolică,
Departamentul Oradea. E-mail: alexandru.buzalic@ubbcluj.ro*